

سیاه‌پوشی

در فقه و فرهنگ اسلامی

حسن رهبری

www.ketab.ir

رهبری، حسن، ۱۳۳۴، سیاه‌پوشی در فقه و فرهنگ اسلامی، تهران، کویر، ۱۳۹۴

ISBN: 978-964-214-100-5

۱۸۴ ص. ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.

فیبا. کتابنامه: ص. [۱۶۵] - ۱۷۸. نمایه.

رنگ - جنبه‌های مذهبی - اسلام، حجاب (فقه).

سوغواری‌ها - آداب و رسوم - رنگ‌ها در قرآن.

پوشاک اسلامی.

۹ ص ۹/۱۵۵/۳۰ BPT

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۵

شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۶۲۳۳۱

www.ketab.ir

سیاه‌پوشی در فقه و فرهنگ اسلامی

حسن رهبری

• طراح جلد: سعید زاشکائی • حروفنگار و صفحه‌آرا: انتشارات کویر • نسرین قدرتی

• لیتوگرافی و چاپ: غزال • صحافی: کیمیا • شمارگان: ۸۰۰ • چاپ اول: ۱۳۹۴

• شابک: ISBN: 978-964-214-100-5 • قیمت: ۱۱۰۰۰ تومان

Email: kavirbook@gmail.com

• نشانی: تهران، کریم‌خان زند، ابتدای قائم‌مقام فراهانی، کوی یکم، شماره ۲۰، ساختمان کویر

• کد پستی: ۱۵۸۵۹۱۴۹۱۳ • تلفن: ۸۸۳۰۱۹۹۲ - ۹ و ۸۸۳۴۲۶۹۸ • نامبر: ۸۸۳۴۲۶۹۷

• تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً،

به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)

بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است

فهرست

۷	پیش‌گفتار
۱۱	فصل اول: لباس و رنگ آن در قرآن و روایات
۱۳	- اسلام و رنگ‌ها
۱۴	- قرآن و گوناگونی رنگ‌ها
۱۵	- اثر روانی رنگ زرد در قرآن
۱۶	- زردپوشی در روایات
۱۶	- اثر روانی رنگ سبز در قرآن
۱۷	- رنگ سفید در قرآن
۱۸	- سفیدپوشی در روایات
۲۴	- نکات ظریف در روایات سفیدپوشی
۲۴	- رنگ سیاه در قرآن
۲۵	- آثار روانی رنگ سیاه
۳۱	فصل دوم: سیاه‌پوشی در آیینه روایات
۳۲	الف. روایات مخالف با سیاه‌پوشی
۴۴	ب. روایات موافق با سیاه‌پوشی
۷۱	فصل سوم: اسلام و شیوه‌های عزاداری
۷۲	- سنت و شیوه عزاداری پیشوایان اسلام

۸۵	..... مفهوم سَلَاب و تَسَلُّب
۸۸	..... مفهوم حداد
۹۴	..... مفهوم معصبة الرأس
۱۰۷	فصل چهارم: لباس سیاه در آرای فقهی فقیهان و دانشمندان اسلامی
۱۱۹	فصل پنجم: نقد دیدگاه استحباب سیاه پوشی در ایام سوگواری
۱۲۰	۱. بررسی ادعای ضعیف بودن روایات
۱۲۳	۲. بررسی اعتبار اخبار تاریخی و غیر مستند
۱۲۷	۳. بررسی ادعای کراهیت مقطعی و رفع کراهیت در زمان حاضر
۱۳۰	۴. بررسی ادعای رفع کراهت با عرفی شدن موضوع
۱۳۲	۵. بررسی ادعای رفع کراهت، برای حفظ شعائر اسلامی و ...
۱۳۵	۶. بررسی قاعده فقهی «تسامح در اهل سنن» و «اخبار من بَلَّغ»
۱۴۹	نتیجه سخن
۱۵۳	نمایه آیات و روایات قرآنی
۱۶۳	کتاب نامه
۱۷۹	نمایه

پیش‌گفتار

لباس سیاه که دانشمندان و فقیهان اسلامی، در روزگاری بدان به دیده حرمت می‌نگریستند و در دوره‌های پسین تا به امروز در کراهت آن متوقف و اجماع نموده‌اند، در دو سده اخیر همواره با این پرسش مواجه گردیده است که آیا پوشیدن آن در ایام عزاداری حضرت سید الشهداء و دیگر معصومان(ع) از مطلوبیت شرعی برخوردار بوده و موجب ثواب و پاداش اخروی نیز می‌شود یا نه!

بدیهی است که تعظیم و ترویج فلسفه شهادت سالار شهیدان حضرت امام حسین بن علی(ع) و بزرگداشت ایام عاشورای آن پیشوای حریت و آزادی، و توسل به ایشان به عنوان سفارش دینی، وظیفه هر انسانی است که بر بساط تشیع تکیه زده و محبت اهل بیت عصمت و طهارت را در دل خود پروریده است. اما روش‌های این توسل و تعظیم و تکریم تا آنجا مجاز است که با منهیات و ممانعت‌های شرعی در تعارض نبوده و شرع نبوی را با آن مخالفتی نباشد. پس اگر در موردی، مخالفتی از شرع در دسترس باشد، عمل به شیوه‌ها و روش‌های انتخابی ما جای تأمل و درنگ و کاوش جدی را می‌طلبد؛ تا مبدا به ظهور برخی از خرافات و بدعت‌های مغایر با شرع بینجامد.

پیشینه تحقیق

در گذشته برای کشف حکم و چگونگی سیاه‌پوشی، دیدگاه‌هایی چند به صورت رساله و کتاب‌های مستقل و غیر مستقل، مطرح گردیده است - که طبق یافته‌های ما - از زمان غیبت صغرا تا کنون به شرح زیر می‌باشد:

الف. صدوقین (ابن بابویه و شیخ صدوق) که از علمای غیبت صغرا و اوایل غیبت کبرا می‌باشند، در کتاب‌های «مجموعه فتاوی ابن بابویه»، «من لا یحضره الفقیه» و «المقنع»، به حرمت سیاه‌پوشی باور داشته و هیچ استثنایی هم، جز در زمان تقیه، مطرح نکرده‌اند.

ب. شیخ مفید در «المقنعة» و شیخ توسی در «المبسوط» و در دیگر کتاب‌های فقهی خود، کراهیت لباس سیاه را استنباط نموده‌اند و هیچ استثنایی جز زمان تقیه را بر آن نیفزوده‌اند. فقیهان بعد از آنان هم تا به امروز در کتاب‌ها و رساله‌های خود، از دیدگاه ایشان پیروی کرده‌اند؛ جز این‌که در دو قرن اخیر، برخی، استثنا شدن سیاه‌پوشی در ایام عزاداری را بعید ندانسته‌اند.

ج. در قرن دوازدهم، شیخ یوسف بحرانی در کتاب «حدائق الناضرة» - که کتاب فقه استدلالی است - پس از استنباط کراهیت سیاه‌پوشی، برای نخستین بار با اشاره به یک روایت ضعیف تاریخی، احتمال می‌دهد که شاید استثنای آن در عزاداری حضرت امام حسین(ع) بعید نباشد.

د. در اوایل قرن چهاردهم که محدث نوری، کتاب مستدرک الوسائل را جمع‌آوری می‌نماید، پس از آوردن برخی اخبار و داستان‌های تاریخی، می‌نویسد: به نظرم این اخبار، اشاره و دلالتی بر عدم کراهیت لباس سیاه در ایام عزاداری امام حسین(ع) دارند و چه بسا که برتری آن را می‌رسانند.

ه. چند سالی بعد (در ۱۳۱۷ق.)، سید جعفر طباطبایی حائری - نوه صاحب ریاض - احتمال شیخ یوسف بحرانی و دیدگاه میرزا حسین نوری را پرورش داده و با استناد به آن اخبار، روایات «من بلغ» و جواز استفاده از اسباب تحزن در عزای حسینی، رساله‌ای با نام «استحباب لبس السواد علی سید الشهداء و الأئمة الأمجاد

علیهم السلام» نگاشته و برخلاف دو عالم پیشین که استحباب موضوع را احتمال داده بودند - صراحتاً استحباب سیاه‌پوشی در عزای حسینی و دیگر امامان(ع) را نتیجه‌گیری می‌کند.

و. در اواسط همان قرن چهاردهم، سید حسن صدر عاملی، با پرداختن به همان روایات و داستان‌های تاریخی، رساله «تبيين الرشاد فی لبس السواد» را نگاشته و بر استحباب سیاه‌پوشی در عزای حسینی تأکید می‌نماید.

ز. در سال ۱۳۷۵ شمسی، علی ابوالحسنی (مندر)، کتاب مفصلی به نام «سیاه پوشی در سوگ ائمه نور» را - که ترجمه ماندی از رساله‌های بالا با افزوده‌هایی دیگر است - منتشر می‌نماید.

ح. در سال ۱۴۲۵ قمری = ۱۳۸۵ شمسی، آیت الله میرزا جواد تبریزی، کتاب «رسالة فی لبس السواد - الأنوار الإلهية» را می‌نگارد؛ که در آن روایات فقهی را بررسی نموده و نهایتاً رجحان سیاه‌پوشی در عزای حسینی را استنباط می‌نمایند.

ط. در برخی از استفتائات دو دهه اخیر، مراجع عظام تقلید، در پرسش از چگونگی سیاه‌پوشی در عزای حسینی، آن را با دلایلی که در این کتاب توضیح خواهیم داد، مستحب و راجح اعلام فرموده‌اند؛ و برخی دیگر همچون امام خمینی، در این باره سکوت اختیار نموده و خود نیز شخصاً در طول عمر، از پیراهن سیاه استفاده نکرده‌اند.

هدف از نگارش این کتاب

شاید خوانندگان محترم را این سؤال پیش آید که با وجود نگارش‌هایی که درباره سیاه‌پوشی برشمردید، دیگر تکرار و دوباره‌کاری چرا؟

آری! اگر دلایل و شواهدی را که گاه برخی از فقهای عظام با استناد به آن‌ها، استحباب سیاه‌پوشی را مطرح فرموده‌اند، هماهنگ با شیوه‌های اصول فقه می‌یافتیم، صرف عمر سه ساله را بر این وجیزه، جایز نمی‌دانستیم. اما تأمل برانگیز بودن شیوه‌های تحقیق، ما را به بازاندیشی در موضوع واداشت؛ که امیدواریم جسارت

نقد قلم را بر ما بیخشایند و عموم دانشوران و دانش‌پژوهان این عرصه، از نقد و راهنمایی‌های علمی خویش در حق ما دریغ نفرمایند.

حال اقتضای ادب بر آن است که پس از درخواست غفران و رحمت واسعة الهی بر روح اطهر پدر، مادر و برادر شهید بزرگوارم و بر روح مطهر همه استادان شریف درگذشته‌ام، باب تحسین از همسر و فرزندان عزیزم برگشایم که با تحمل بر خلوت تحقیق و اغماض از بیشتر انتظارات طبیعی، بستر پژوهش را برایم هموار ساختند و استادانی که درس و بحث و سخن و نوشتارشان، راهنمای این کاوش بوده است.

آن‌گاه نوبت تحسین و تشکر از مدیر محترم انتشارات کویر جناب آقای محمدجواد مظفر و دیگر باوران آن مؤسسه شمین، به‌ویژه سرکار خانم نسرین قدرتی است که زنجیر چاپ و نشر این کتاب را تقبل نمودند.

حسن رهبری

۱۳۹۱/۲/۲۳ هجری شمسی

مصادف با ۱۳ رجب المرجب ۱۴۳۵

rahbari_56@yahoo.com